

HERMENEVS

14e JAARGANG, AFL. 5 — 15 JANUARI 1942

P. H. DAMSTÉ MAGISTRO

Carminum tu Latinorum
Es legentium multorum
Amor et deliciae.
Cur „Hermenea” amemus? — :
Huic „Interpreti” studemus
Propter te praecipue.

Nomen tuum cum videmus,
Scimus iam, quid expectemus:
Magna gratulatio!
Nam divina exemplorum
Poëtarum antiquorum
Tuast imitatio.

Crebra carmina cledisti:
Nos participes fecisti
Gaudii, tristitiae
Semper tui nos oblectant,
Quidquid tua verba spectant,
Carminis facetiae.

Vitae integer fuisti,
Usque iuvenis mansisti,
Senex venerabilis;
Octoginta annos degens,
Remis navigans vel legens —
Gravis et amabilis.

W. VAN OORDE.

Albert Verwey en een Nieuwgrieks volkslied

In de volledige uitgave van Verwey's *Oorspronkelijk dichtwerk* (Amsterdam—Santpoort, 1938) staat op bladzijde 232—233 van het tweede deel het gedicht *De brug* uit de in 1922 verschenen bundel *De weg van het licht*. Het maakt deel uit van de reeks van twaalf verzen *De legenden van de eene weg*, die het slotstuk van genoemde bundel vormt. Het luidt aldus:

Zij grondden in de woeste stroom hun brug.
Maar dat er vrede en sterkte in 't steen zou wonen:
„Wiens liefste 't eerst hier komt, metsel haar in!”

De zon brandde 't gebergt op flnnk en rug
Toen zingend kwam wie haar gema-il zou loonen
Met voorraadvolle korf en kroes van tin.

Zij hieven haar — zijn armen hingen slap —,
Zij stelden haar in 't ruim, met voordacht open,
Zij metsten, metsten en haar blik werd groot.

Zij kreet — dit was niet meer een mannegrap! —
Hij zweeg en in haar hart verging het hopen:
Zij metsten, metsten tot de pijler sloot.

Naar aanleiding van genoemde bundel schreef *van Eyck* indertijd een diepgaande en treffende beschouwing over Verwey's dichterschap (*De Gids*, 1924, I, p. 103—128) en in de recente boeiende studie van *Vestdijk* over *Albert Verwey en de Idee* (Rijswijk, 1940) vindt men (p. 192—203) een knappe ontleding van de reeks *De legenden van de eene weg*, waartoe *De brug* behoort.

Ieder weet hoe sterk Verwey de nadruk placht te leggen op de noodzaak elk gedicht in het verband van de reeks, elke reeks in dat van de bundel (of liever van het boek), elk boek in dat van zijn hele oeuvre te beschouwen¹. Daarom ook wilde ik naar van Eyck's artikel en Vestdijk's boek verwijzen alvorens verder uitsluitend aan *De brug* aandacht te schenken. Ik wijs er slechts nog op dat de idee

¹ zie b. v. in *Oorspronkelijk dichtwerk*, II, p. 766—769.

van het offer, de quintessens van het gedicht, ook in Verwey's conceptie van het gegeven zoals de bundel dat samenvat, een rol vervult; men vindt *Het offer* in het dusgenaamde vers naar het motief Abraham en Izak (p. 178) en in de reeks waartoe *De brug* behoort klinkt het door in bijna alle na dit gedicht volgende verzen, terwijl in de twee die de reeks besluiten de idee van het offer als overwonnen gesteld wordt.

Het mooie gedicht *De brug* wordt door Vestdijk gekarakteriseerd als „zuiver plastisch-mythologisch” en ook door hem een der vier of vijf beste geacht van de groep van twaalf, waarin de dichter zich tot taak stelt „om in een reeks mythologische gedichten een beeld te ontwerpen van de ontwikkeling van het menselijke denken uit een primitief-mythisch beginstadium” (o. l. p. 199). Vestdijk analyseert het gedicht zelf dan als volgt: „De menselijke gemeenschap, zich als ‘werkgemeenschap’ kristalliseerend rond het bouwen van een brug offert een van haar vrouwelijke leden op, door haar in een pijler van de brug in te metselen, gedeeltelijk uit bijgeloof, om de brug ‘vrede en sterkte’ te verzekeren, voor een ander gedeelte ongetwijfeld als symbolische onderdrukking van het individu, dat zich naar de belangen van het collectivum schikken moet” (p. 201).

Het hier door Verwey gebruikte mythologische motief is het uit vele tijden en landen bekende bouwoffer: de primitieve idee dat een nieuw bouwwerk, opdat het sterk zal zijn en zal blijven bestaan, moet worden gegrondvest op een levend ingemetseld mens, die als „geest” het gebouw moet bezielen¹. Van deze gruwelijke zede zijn tot op heden sporen in mildere vorm overgebleven. Op de Balkan met name zijn dergelijke gebruiken zeer bekend: in Griekenland bestaat nog de gewoonte een dier (haan, ram, bok of hond) te offeren bij het grondvesten van een bouwwerk; ook wordt wel de eerste steen gelegd op de schaduw van een niets vermoedende voorbijganger, en deze zal dan, gelooft men, binnen een jaar sterven en het gebouw bezielen². Bij de Zuid-Slaven iets dergelijks: men vermijdt een groot bouwwerk in aanbouw te dicht te naderen, uit vrees dat de schaduw gebruikt wordt en dat dan een spoedige dood zal volgen³.

¹ Zie bv. in het *Oude Testament*, 1 Kon. 16, 34 en Joz. 6, 26, waar over kinderen als bouwoffer wordt gesproken. Grote stenen potten voor dat doel gebruikt zijn o. a. bij de opgravingen van Jericho gevonden. Men leze verder ook de commentaar op laatstgenoemde plaats in de Leidse vertaling.

² Μεγάλη Ἑλλην. Ἐγκυκλιόπ. s. v. ἀνθρωποθυσία.

³ W. M. Petrovitch, *Heldensagen en legenden van de Serviërs*, Zutphen, 1915; p. 204.

In een vorm die gelijk op die in Verwey's gedicht vinden we het motief in de nog levende volkspoëzie van alle Balkanvolken, en wel vooral in het Griekse lied over de *Brug van Arta*, de Roemeense ballade over de *Kerk van Arges* en de Servische over de *Bouw van Skadar*. De uitwerking van het motief bij de andere Balkanvolken (Albaniërs, Boelgaren, Zevenburgse Hongaren, Aromunen of Macedo-Roemenen, Zigeuners) is secundair, van één der drie genoemde duidelijk afhankelijk óf zeer gewijzigd door blijkbaar latere aanvullingen. L. Sainéan geeft een overzicht van de behandeling van dit gegeven bij al deze volken, waaruit het grotere belang van de drie genoemde liederen duidelijk blijkt¹. Een latere onderzoeker, S. Baud-Bovy heeft korter, maar helderder dan Sainéan het deed, en met overtuigende argumenten aangetoond dat dit zeer populaire lied zich van Griekenland uit over de Balkan heeft verspreid en dat het oorspronkelijk voortkomt uit het Griekse taalgebied in Klein-Azië (Cappadocië)². Baud-Bovy's bewijsvoering is gebaseerd op vergelijking van een zeer groot aantal varianten uit alle delen van het Griekse taalgebied en uit de andere Balkanlanden. Hij wijst op het zich steeds verder verwijderden van de oorspronkelijke Cappadocische versie, waarin het offer een van zelf sprekende eis wordt geacht; de metselaars besluiten er daarin op eigen initiatief toe en loten er om wie hunner het zijn zal. Hij die door het lot wordt aangewezen wil eerst zichzelf offeren, maar als de anderen opmerken dat hij wel een andere vrouw zal kunnen vinden, maar geen nieuw eigen leven, besluit hij zijn vrouw te offeren. Deze zakelijke overweging vinden we in vele Griekse varianten, vooral uit het Oosten van het taalgebied (Baud-Bovy, o. l. p. 171). In de bekendste Griekse varianten komt het bevel tot het offer van hogerhand, in de Servisch Boelgaars-Roemeense verzet de mens zich tegen de eis: het lied tracht het oude fatalistische en nuchter behandelde gegeven te verzoenen met morele opvattingen, en wil de verantwoordelijkheid van den metselaar verkleinen; in de Roemeense versie boet hij zijn daad zelfs met de dood. Hoe het gebruik zich later tot in onze tijd nog verder verwijderd van het werkelijke offer, is hierboven reeds opgemerkt.

¹ L. Sainéan, *Les rites de la construction d'après la poésie populaire de l'Europe orientale*. Revue de l'hist. des religions, 45 (1902), p. 359—396.

² S. Baud-Bovy, *La chanson populaire grec du Dodécanèse*, Genève, 1936 (een magistrale studie, die meer omvat dan de titel aangeeft), p. 168—174. Vele der verder te vermelden gegevens dank ik aan Sainéan en Baud-Bovy.

Pas in een later stadium is het gegeven verbonden met bepaalde bruggen, in Griekenland onder meer (niet uitsluitend) met die van Arta in Zuid-Epirus. Arta is een bekende stad, vooral sinds het in de 13e en begin 14e eeuw hoofdstad van het onafhankelijke Griekse despotaat van Epirus was. De daar nu nog aanwezige 17e eeuwse brug over de Arta (= Arachthos) is een bouwwerk waarover meer legenden bestaan dan die van het bouwwerk. Het in Griekenland zeer bekende volkslied over die brug is te lang om hier volledig op te nemen: in diverse varianten telt het 35 à 46 regels, elk een 15-sylbige versus politicus, het gewone metrum van Nieuwgriekse volkspoëzie. Men vindt het vertaald door *D. C. Hesseling*¹ in *Uit Hellas' heden en verleden* (Haarlem, 1927; p. 37—38) en de Griekse tekst staat in de meeste verzamelingen van Nieuwgriekse volkspoëzie². De inhoud is in het kort als volgt: sinds ruim drie jaren trachten veertig metselaars en zestig helpers de brug van Arta te bouwen, maar 's avonds stort telkens weer hun werk ineen; een stem uit het voltooid deel (of een vogel, een geest, etc.) zegt dat, wil de brug voltooid worden, een mens tot haar „geest” moet worden gemaakt, en wel de vrouw van den oppermetselaar. Zij komt, niets vermoedend, eten brengen en is verbaasd dat haar man bedroefd is. De anderen zeggen dat zijn ring in de open ruimte van een pijler is gevallen; zij daalt daarin af, vindt niets en wordt door allen, ook door hem, ingemetseld. Eerst bejammert zij haar lot en vervloekt de brug en ieder die er over zal gaan, maar als men haar zegt dat dit ook haar geliefde broer zou kunnen zijn, herroept zij de vloek en berust.

Veel uitvoeriger nog dan dit lied is de Roemeense ballade over de bouw van de *Kerk van Arges*, een beroemd bouwwerk (waarschijnlijk uit de 16e eeuw) in het stadje Curtea de Arges in Walachije. Sainéan geeft (o. c., p. 372—376) een in het Frans vertaalde tekst van

¹ Bij het noemen van de naam van mijn leermeester *professor Dr D. C. Hesseling* († 6 April 1941) wil ik op deze plaats zijn nagedachtenis eren door de lezers nog eens te herinneren aan de talrijke voortreffelijke artikelen, die hij ook voor dit tijdschrift schreef; in geen jaargang tot en met de 11^e ontbrak hij als schrijver over onderwerpen uit de oude litteratuur, over Byzantium en het Nieuwgrieks, over Cobet en Runkhenius. Van zijn scherpzinnigheid en grote belezenheid getuigde nog zijn laatste bijdrage (XI, p. 89—93) over *Een konstitutioneel keizerschap*.

² b.v. Passow, *Carmina popularia*, Leipzig 1860, n°. 511 en 512; N. G. Politis, *Ἐκλογαὶ etc.*², Athene 1925, p. 144—146; Hesseling-Pernot, *Chrestomathie néo-hellénique*, Parijs 1925, p. 104—105.

343 zes-syllbige versregels en noemt variante! van 824 regels; hij vermeldt dat alle Roemeense versies van de legende op één na betrekking hebben op deze kloosterkerk. Het lied is in Roemenië even bekend als dat over de brug van Arta in Hellas¹. Al is het gegeven gelijk, toch wijkt de uitwerking sterk van het Griekse prototype af: Negen metselaars en hnn meester Manole (een Griekse naam!) gaan een klooster bouwen op een oude ruïne; als het voltooide gedeelte telkens weer instort, hoort Manole in zijn slaap een stem die hem zegt dat zij de eerste vrouw, hun echtgenote of zuster, die de volgende morgen zal komen, moeten inmetselen. Hij vertelt dit en allen bewaren het geheim. Als zijn eigen vrouw in de verte aankomt beweegt hij hemel en aarde om te verhinderen dat zij het bouwwerk nadert, maar tevergeefs. Manole helpt tenslotte zelf haar inmetselen en bouwt door, ondanks al haar bezweringen en klachten. Het werk wordt voltooid; dan volgt nog een lange uitbreiding van het verhaal (85 regels), met een Icarus-motief en eindigend met Manole's dood. Alleen de Roemeense versie kent dit slot.

De Servische ballade over de *Bouw van Skadar* (= Scutari, nu in Albanië) vindt men, behalve bij Sainéan, ook in het reeds genoemde werk van *Petrovitch* (p. 197—204): drie broers, van welke één een koning is, bouwen met driehonderd werklieden de vesting, maar een fee („veela”) vernietigt die 's nachts weer. Tenslotte draagt zij hun op een tweelingbroer- en zuster te zoeken als bouwoffer en als deze niet te vinden zijn, noemt ze als offer de gade van een der broers en wel die welke de volgende morgen het eerst zal komen. De twee oudste broers breken de eed van geheimhouding en zo komt de vrouw van den jongste. De inmetseling vindt plaats m,et de voor deze versie karakteristieke bijzonderheid van het zogen van het kind der vrouw door een opening tussen de stenen.

Vragen we ons nu af op welke versie Verwey's gedicht gebaseerd kan zijn, dan valt op dat behoudens het feit dat Verwey (zoals ook *alle* Griekse varianten) van een brug spreekt en niet van een kerk of vesting, overigens de niet alleen voor de besproken liederen, maar voor alle Griekse, Roemeense en Servische varianten (althans volgens Sainéan en Baud-Bovy) karakteristieke punten ontbreken; voor de Griekse zijn dat: het voorwendsel van de ring en de vervloeking aan het slot; voor de Roemeense de verlaten ruïne en de

¹ zie b.v. N. Jorga, *Roemeensche kunst en letterkunde*, vert. Jack Gaster, Maastricht 1932, p. 31—32.

Icarus-episode; voor de Servische onder meer het zogen van het kind. Natuurlijk moet dat ten dele verklaard worden uit het feit dat het Nederlandse gedicht in twaalf regels uiteraard een verkorte weergave is van de zoveel langere liederen. Het komt Verwey alleen op het gegeven zelf aan; uitweidingen als het telkens instorten vóór het offeren van een levend wezen, en nog meer die als de Icarus-episode en het kind konden vervallen. Vergelijkt men wat er bij Verwey over is gebleven met de drie genoemde legenden, dan ligt het verband met *De brug van Arta* het meest voor de hand, een verband dat mogelijk is via Hesseling's vertaling, die ook reeds in *De Gids* van April 1913 werd gepubliceerd. Toch is er één bezwaar tegen om dit lied zonder meer als Verwey's bron te aanvaarden. De idee, uitgedrukt in de woorden „Wiens liefste 't eerst hier komt . . .” is wél eigen aan de Albaanse, Boelgaarse, Roemeense en Servische versies, maar juist niet aan de Griekse; alleen een variant uit Adrianopol heeft deze lezing¹. Daarentegen is het te bouwen monument bij de Roemenen steeds een kerk, bij de Serviërs en Hongaren een vesting. Moeten we concluderen dat de Albaanse of Boelgaarse versie, waarin we zowel de brug vinden als de keuze van de eerste vrouw die komt, aan Verwey's gedicht ten grondslag ligt? Hetgeen Sainéan (p. 384—390) over deze groepen mededeelt, maakt het niet aannemelijk; zij wijken in allerlei opzichten sterk af van het oorspronkelijke gegeven, en bovendien hebben de Albaanse en Boelgaarse volksliteratuur, voorzover ik kan nagaan, niet een zo algemeen bekend lied over dit thema als de drie door mij besprokene dat in hun landen zijn, en is dus de kans dal Verwey het verhaal langs die weg heeft leren kennen, veel geringer. Hetzelfde geldt voor de bovendien ook nog slechter bereikbare varianten bij de Zigeuners en Aromunen, die beide overigens nauw samenhangen met de Griekse liederen.

Al is het bij een man van zo veelzijdige belangstelling en grote belesenheid als Verwey was, moeilijk met zekerheid te bepalen, waar hij de stof voor zijn gedicht heeft gevonden, zo meen ik toch

¹ Er zijn nog wel andere verschillen op te merken, maar die betreffen punten welke door Verwey in zijn korte behandeling van het gegeven niet zo gepreciseerd worden dat men er conclusies uit kan trekken; b.v. „zijn armen hingen slap”, tegenover het uitdrukkelijk vermelde meemetselen van den echtgenoot in het Grieks. Evenals bij Verwey wordt ook in de Roemeense ballade in het midden gelaten of de meester zelf tenslotte mee gaat werken.

dat het waarschijnlijk in hoofdzaak op de *Brug van Arta* teruggaat¹. Ik bedoel dit dan niet alleen in die zin dat dit Griekse lied het dichtst bij het prototype staat en dus ook bij het van alle bijkomstigheden ontdane vers van Verwey (dat echter, zoals we gezien hebben, niet geheel overeenkomt met de oudste versie van het gegeven), maar ook zó, dat Verwey's gedicht ondanks de verschillen sterker aan dit lied doet denken dan aan enige andere mij bekende variant. Heeft hij de legende het eerst in deze vorm, gelezen en is daar later uit de lectuur van een andere (Roemeense, Servische of een dergelijke) variant, de idee van „wiens liefste 't eerst hier komt” ingebracht? Of vond hij langs een kortere weg, d.w.z. direct in de folkloristische literatuur het gegeven in de eenvoudige, maar niet de oorspronkelijke vorm, die het in zijn gedicht heeft?

Rotterdam.

G. H. BLANKEN.

Nocturna Plautina

DERDE TOONEEL

PHAEDROMUS. PALINURUS. GIRAFFE. PLANESIUM.

Het zijdeurtje gaat langzaam open. Giraffe komt naar buiten met Planesium, Giraffe draagt een waterkruik en kijkt behoedzaam naar de deurpinnen met een steelschen blik naar den tempel.

GIRAFFE

Ga zachtjes, kind, naar buiten en pas op, dat niet
De deur gaat piepen en de draaispil ook niet knarst;
Want 'k vrees, dat anders, liefste kind, Planesium,
(*ze wijst angstig naar den tempel van Aesculapius*)
Je meester daar te weten komt, wat hier gebeurt.
(*wanneer Planesium naar buiten wil, duwt Giraffe haar nog even terug*)
Wacht even, tot 'k van onder eerst wat water stort.
(*zij stort bibberend een scheutje water uit bij de draaispil*)

¹ Het spreekt vanzelf dat het niet uitgesloten is dat Verwey de legende uit een bron buiten de Balkan heeft geput. Ik heb echter een dergelijk verhaal elders niet kunnen vinden, en, wat meer zegt, ook Sainéan en Baud-Bovy kennen het niet uit andere landen (wél het bouwoffer!). Mocht een der lezers van Hermeneus zulk een verhaal van elders wel bekend zijn, dan zou de mededeling daarvan mij zeer welkom zijn; evenzeer die omtrent het voorkomen van het bouwoffer in de klassieke oudheid.

PALINURUS (*tot Phaedromus*)

Nee, kijk me toch eens, hoe dat bibberend best je daar
Een miezrig doktersdrankjen aan 't toedienen is.
Zij zelve — een zuip-volleerde — zwolg den strafsten wijn,
Doch wat ze als drank aan 't deurtje geeft is water rein.

PLANESIUM

(*heeft onderwijl de deur opgeduwd, komt buiten, kijkt rond*)

Hola! Waar blijf jij, die mij hier dagvaardet, kijk,
Voor vlotte procedure in Venus' rechtspraktijk?
Zie ik verschijn hier, als gedaagde, op jouw appèl,
En 'k raad je, dat nu jij verschijnt op mijn bevel.

PHAEDROMUS

(*durft nog niet naderbij komen; roept van een afstand*)

Hier, 'k ben present. Was 'k niet present, trof dan, pardoes
Mij 't gruwzaamst onheil, o mijn honing-zoete snoes!

PLANESIUM (*nog bij de deur*)

Mijn dierste hartlap! Och, dat ik, zoo smoorverliefd,
Van jou zoo ver sta, dat 's wat mij het ergste grieft.

PHAEDROMUS

(*tot Palinurus, die nog op den achtergrond staaf*)

Zeg, Palinurus, Palinurus, ik herhaal 't!

PALINURUS (*naar hem toekomend*)

Spreek, wat's de reden, dat je om Palinurus maalt?

PHAEDROMUS (*met hooge stem*)

Ze is snoezig!

PALINURUS (*zijn stem nabootsend*)

Snoèzigst!

PHAEDROMUS (*met pathos*)

'k Voel me een god, vol zaligheid.

PALINURUS (*spottend*)

Och neen, je bent een mènsch slechts

(*ter zijde*) vol banaligheid!

PHAEDROMUS

(op zijn vorige gedachte doorgaande, met nog sterker pathos)
 Jij zàg wel nooit iets, zult ook nooit iets zien, gewis,
 Dat meer dan ik den goden evenknie-ig is!

PALINURUS

Ik zàg en zal ook dit nog dikwijls zien — met smart —
 Dat jij zoo kwalijk al maar maalt; 't doorknaagt mijn hart.

PHAEDROMUS

O jij, die kwalijk al maar dòdrzàgt, schaam je wat.
 Of jij je meester daardoor kwelt, wat raakt jou dat?

PALINURUS *(op toon van gewicht)*

Hij kwelt zichzelf, die, wat hij mint steeds voor zich ziet,
 't Wel kàn veroov'ren, maar, och arm, hij durft het niet.

PHAEDROMUS

Ja, ja, 't verwijt, dat hij mij doet, is al te waar;
 Want dat, waar ik al lang naar smacht, dat staat nu daar.
(Hij gaat nu moedig op Planesium af)

PLANESIUM *(haar armen uitstrekkend)*

Omvat mij dan, omhels mij!

PHAEDROMUS *(haar omhelzend)*

O, hoe zalig 'k thans geniet

Van 't minnekozen

(na een kleine pauze vervolgt hij met bitterheid)

. dat jouw meester wreed veibiedt.

PLANESIUM *(beslist en met pathos)*

Verbiedt mijn meester 't?! Neen, dat kàn, dat màg niet zijn.
 Niets dan de dood scheidt ooit *jouw* leven van het *mijn*.

(Zij omhelzen en kussen elkaar herhaaldelijk en innig)

PALINURUS (*dit afkeurend aanziende, ter zijde*)

Als 'k dat zoo aanzie, dat gewriemel, dat gezoen,
 Dan kàn 'k niet anders dan mijn baas verwijten doen.
 Goed doet, wie, mits verstandig, 'n heel klein beetje vrijt,
 Doch doet men 't onverstandig, dan is 't narigheid:
 Krankzinnig vrijen, zóó met lijf en ziel, totaal,
 Dàt is het, wat mijn meester doet, en dat 's fataal!

PHAEDROMUS (*steeds zijn geliefde omhelzend*)

Den koningen gun ik hun koninkrijken graag,
 Den rijken ook hun rijkdom en hun gulz'ge maag;
 'k Misgun geen sterveling dat, wat hij maar 't hoogste schat:
 Zijn eerebaantjes, zijn verdiensten, dít of dàt,
 Zijn strevingen, zijn kuipen in de maatschappij,
 Om de' een op zij te steev'nen, de' ander zelfs voorbij;
 Zij mogen 't al behouden, elk wat is het zijn,
 Mits zij *mij* niet misgunnen dat, wat thàns is mijn.

PALINURUS (*tot Phaedromus*)

Zeg jij daar! Heb je aan Venus' dienst je toegewijd,
 Als fuif-genoot soms in een nachtbraak-feestlijkheid?
 Want 't is al laat; het duurt gewis geen halve stond,
 Of 't licht zal in het oosten rijzen.

PHAEDROMUS

Hou je mond!

PALINURUS

Waarom die eisch? Wou jij dan *hier* soms slapen gaan?

PHAEDROMUS

(*zijn hoofd leggend tegen Planesium's boezem*)

Ik slaap. Maak jij dus geen lawaai.

PALINURUS (*plagerig en spottend*)

Maar welverstaan:

Jij waakt!

PHAEDROMUS

Nee, dít is 't slapen, zooals *ik* het doe.
Ik slaap; zoo 's *mijn* methode. Kijk, 'k doe de oogjes toe.
(*hij vlijt zijn hoofd weer neer met gesloten oogen*)

PALINURUS

(*gapend en zich uittrekkend, tot Planesium*)

Hola, zeg, meisje, een onrecht doe jij onverdient mij aan.

PLANESIUM (*met een gebaar van wrevel*)

Jij was toch ook boos, als je meester je op deedt staan
Van de etenstafel, voor jij hadt je buikje vol.

PALINURUS

't Is hopeloos! Ze zijn al beiden even dol.
Ik zie het: even dood'lijk zijn zij, even smoor.
Nee, kijk dat gekkewerk eens, 't gaat maar door, steeds door.
Zij hebben van 't omhelzen blijkbaar nooit genoeg.
Zeg, gaat ge nõg niet uit elkaar; 't is nièt te vroeg.

PLANESIUM

Gansch onvermengd is voor geen mensch het heerlijkst ding:
Aan zulk een *liev'ling* zit hier vast zoo'n *lammeling*,

PALINURUS

Wablief?! Wablief?! Durf jij, jou uiloogsnuut, durf jij
Schandaal, zeg, die je bent, mij *lamling* schelden, *mij*?
Jou mis-gebakken toetwerk, onbenulligheid?

PHAEDROMUS (*woedend*)

Waag jij het om, mijn *Venus*, mijn alzaligheid,
Zoo uit te schelden? Ja, dat was 't, wat nog ontbrak,
Dat 'n slaag-gestriemde slaven-smoel zóó smaadlijk sprak!
Wel allemachtig, jij zult boeten voor die taal.

(*hij slaat hem*)

Neem dit en dat hier, opdat jij een andermaal
Je tong wat zult betoemen.

PALINURUS

(zijn armen uitstrekkend naar het Venus altaar, zeer luid)

Help mij, sta mij bij,
Gij, nachtdoorbraakster Venus!

PHAEDROMUS

Zeg ereis, ga jij
Zoo dòòr maar steeds, jij galgenaas?
*(hij licht zijn hand weer op om hem te slaan, maar Planesium weer-
houdt hem)*

PLANESIUM

Mijn liefste pand,
Deel aan een steen geen klappen uit: je wondt je hand.

PALINURUS

O, wat afschuwlijke, o wat gruwlijke euveldaad
Is dat, wat jij, o Phaedromus, aan mij begaat.
Die 't goede je aanraadt, slaan je vuisten in 't gezicht,
En hààr omvat je in liefde — 'n onbenullig wicht.
(Phaedromus wil weer opvliegen, maar Planesium houdt hem vast)
O, 't waar' toch zeer te wenschen, dat jij nu eens gauw
Je teugellooze driften gansch inteug'len wou!

PHAEDROMUS

Een *ingeteugeld* minnaar! Ja, kom daar mee aan;
Dan ben je knap en laat ik jou met goud beslaan.

PALINURUS

Kom jij me eens aan met een bezadigd wijze baas,
Geen goud heb ik dan, maar een parel, een topaas.
*(Op dat oogenblik hoort men eenig lawaai binnen in den tempel van
Aesculapius)*

PLANESIUM *(plotseling opschrikkend)*
Vaarwel, mijn schat, vaarwel nu! 't Is, helaas, weer uit;
Want 'k hoor daar van die grendels 't ak'lig knarsgeluid,
De tempel-wachter is 't, die 't heiligdom ontsluit.

(zij staat nu geheel los van Phaedromus)

Maar, 'k bid je, zeg, hoelang 't nu zòò nog voortgaan moet;
Zal steeds zoo heimlijk 't liefdevuur hier zijn geboet?

PHAEDROMUS

O, allerminst! Want 'k zond een dag of vier geleên
Mijn tafelsdmimer Kakkerlak naar Carië heen
Om geld te halen. Hem wacht ik vandaag terug.

PLANESIUM (*met licht verwijt in haar stem*)

Met liefde-plannen ben je heusch niet bijster vlug.

PHAEDROMUS

(*voelt zich even beschaamd, zegt dan met overtuiging*)
Zoo waarlijk sta mij Venus liefdevol terzij,
Als *ik* zal zorgen in een dag twee drie, dat jij
Dit huis zult gaan verlaten en ginds komt bij mij;
Loskoopen zal 'k je; 'k zal je maken frank en vrij.

PLANESIUM

O, wil 't niet slechts beloven, wil 't vooral ook doen.
Ontvang, voor 'k heenga, nu van mij tot slot een zoen.
(*zij omhelst en kust hem*)

PHAEDROMUS

Voorwaar, al gaf men mij een koninkrijk cadeau,
Daar zoude ik niets om geven. *Ik* deed liever zòd.
(*bij omhelst haar teeder en kust haar*)

Wanneer zal ik je weerzien?

PLANESIUM

Is 't verlangen echt,
Bewerk dan gauw mijn vrij-verklaring voor 't gerecht.
Bemin je mij, zoo koop mij. Naar 't weerzien vraag niet meer,
Doch zorg, dat jij door geld dra wordt mijn vorst en heer.
Vaarwel!

(*handwuiwend gaat zij weer naar binnen*)

PHAEDROMUS

Blijf ik nu achter in armzaligheid?
'k Verga, o Palinurus, van lam'nadigheid.

PALINURUS (*zijn schouders betastend, gapend en zich uittrekkend*)
Neen, *ik* verga — van klappen en van slap'righeid.

PHAEDROMUS (*kortaf*)

'k Ga huistoe. Volg me. (*Hij geeuwt*)

PALINURUS (*geeuwend*)

O, 'k volg je, 'k volg je al ook in gap'righeid.

(*Beiden af in 't huis van Phaedromus*)

L. A. J. BURGERSDIJK Jr.

Naschrift. Op blz. 66, na het midden, is een in het oorspronkelijk voorkomende overvloedige tekstvariant weggelaten.
